ECLI:LV:ADAT:2024:0429.A43004123.5.S

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A43004123
A43-0016-24/18

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2024.gada 29.aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Anita Šteinberga,
tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Margarita Osmane,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz AS „Rīgas Gāze" pieteikumu par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2023.gada 27.jūnija lēmuma Nr.2-2.44/2054 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes (turpmāk – Regulators) 2023.gada 27.jūnija lēmumu Nr.2-2.44/2054 „Par komersanta izslēgšanu no dabasgāzes tirgotāja reģistra" (turpmāk – Lēmums) Regulators izslēdza pieteicēju AS „Rīgas Gāze" no dabasgāzes tirgotāju reģistra ar 2023.gada 30.jūniju.

Lēmumā norādīts, ka pieteicēja no 2019.gada marta līdz informācijas sniegšanas brīdim nav uzsākusi dabasgāzes tirdzniecību. Līdz ar to, pamatojoties uz Regulatora 2019.gada 7.marta lēmuma Nr.1/3 „Vispārējās atļaujas un reģistrācijas noteikumi enerģētikas nozarē" (turpmāk – Reģistrācijas noteikumi) 13.4. un 13.7.apakšpunktu, pieteicēja izslēdzama no dabasgāzes tirgotāju reģistra.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā apgabaltiesā ar pieteikumu par Lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] Regulators nav ievērojis Administratīvā procesa likumā noteiktos administratīvā akta sastādīšanas pamatprincipus.

[2.2] Lai arī Lēmumu ir parakstījis Regulatora padomes izpilddirektors, lēmumu tomēr ir pieņēmis Regulators, kas bez izpildinstitūcijas nevar pieņemt administratīvos aktus. Līdz ar to saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 74.panta pirmās daļas 2.punktu Lēmums nav spēkā un nevar radīt pieteicējai tiesiskas sekas.

[2.3] Regulatora mājas lapā nav informācijas par to, ka 2023.gada 27.jūnijā Regulatora padome būtu sanākusi uz sēdi, un tas liek apšaubīt Lēmuma pieņemšanas apstākļus un tā tiesisko dabu.

[2.4] Regulators nav ievērojis likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 18.panta piektajā daļā noteikto brīdināšanas kārtību.

[2.5] Regulators Lēmumā nav veicis lietderības apsvērumu izvērtējumu un nav ievērojis samērīguma principu.

[2.6] Lēmumā ir vispārīgs un neloģisks faktu izklāsts. Piemēroto normu uzskaitījums neatbilst Lēmuma rezultatīvajai daļai.

[3] Regulators rakstveida paskaidrojumos tiesai norāda, ka pieteikumu neatzīst, papildus norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[3.1] Regulators, pieņemot Lēmumu, nav pārkāpis Administratīvā procesa likuma 67.panta otrajā daļā noteiktos administratīvā akta sastādīšanas principus.

[3.2] Tā kā, pildot dabasgāzes tirgus uzraudzības funkciju, tika konstatēti apstākļi, kas liecināja, ka pieteicēja ilgstoši neveic nekādas aktīvas darbības dabasgāzes tirgū, Regulators pamatoti secināja, ka pieteicējas darbība konkrētajos apstākļos nav uzskatāma par regulējamu sabiedrisko pakalpojumu likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 4.panta pirmās daļas izpratnē.

[3.3] Pieteicējai, esot reģistrētai dabasgāzes tirgotāju reģistrā, bet neveicot aktīvu darbību energoapgādē, ir pienākums veikt valsts nodevas samaksu vismaz 200 *euro* apmērā. Atrašanās reģistrā bez nolūka veikta aktīvu saimniecisko darbību kopumā komersantiem rada papildu izdevumus.

[3.4] Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 18.[1] panta septītā daļa, kā arī Reģistrācijas noteikumu 13.punkts vērsti uz to, lai reģistros netiktu uzturēta lietotājus un citus tirgus dalībniekus maldinoša informācija par tādiem komersantiem, kuri nenodarbojas ar energoapgādi. Vienlaikus Reģistrācijas noteikumi paredz ļoti ātru un efektīvu dabasgāzes tirgotāju reģistrāciju reģistrā, tādējādi līdz minimumam samazinot administratīvus šķēršļus komersantam atkāroti un ātri reģistrēties reģistrā brīdī, kad komersantam rodas patiess nodoms veikt aktīvu dabasgāzes tirdzniecību.

[3.5] Pieteicējai savu tiesisko interešu aizstāvībai bija iespēja vērsties Regulatorā ar lūgumu atcelt Lēmumu vai arī lūgt reģistrāciju. Pieteicēja izvēlējusies vēršanos tiesā, kas ir vislaikietilpīgākais process. Šāda pieteicējas izvēle rada šaubas par pieteicējas patieso vēlmi tikt reģistrētai dabasgāzes tirgotāju reģistrā un nodomu tuvākajā laikā nodarboties ar dabasgāzes tirdzniecību.

[3.6] Pieteicējai nevarēja rasties tiesiskā paļāvība uz administratīvā akta pastāvīgumu, jo normatīvie akti paredz Regulatora tiesības, pastāvot noteiktiem apstākļiem, izslēgt komersantu no reģistra.

[3.7] Uz dabasgāzes tirdzniecību neattiecas licencēšana, līdz ar to attiecībā uz dabasgāzes tirgotājiem nav piemērojama likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 18.pantā noteiktā kārtība saistībā ar licences anulēšanu. Pieteicējas atsauce uz šo normu nav pamatota.

[3.8] Regulatora izpilddirektors, parakstot Lēmumu, ir rīkojies atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 7.panta trešajai daļai un 2020.gada 25.jūnija lēmuma Nr.1/7 „Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas nolikums" 53.punktam un 54.1.1.apakšpunktam.

Motīvu daļa

[4] Rakstveida procesā pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi procesa dalībnieku paskaidrojumus, apgabaltiesa secina, ka pieteikums ir pamatots un apmierināms.

[5] Regulators pieņēma lēmumu izslēgt pieteicēju no dabasgāzes tirgotāju reģistra, atzīstot, ka pieteicēja no 2019.gada 1.marta nav uzsākusi dabasgāzes tirdzniecību (nav sniegusi sabiedrisko pakalpojumu dabasgāzes tirdzniecībā).

Lēmums pieņemts, pamatojoties uz Reģistrācijas noteikumu 13.4. un 13.7.apakšpunktu, kas noteic, ka Regulators var izslēgt komersantu no attiecīgā reģistra: ja ir konstatēti apstākļi, kas liecina, ka komersanta darbību nav nepieciešams regulēt saskaņā ar likumu „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" (*13.4.apakšpunkts*); ja konstatēts, ka dabasgāzes tirgotājs nav noslēdzis sadales sistēmas pakalpojumu līgumu ar sadales sistēmas operatoru un nav uzsācis dabasgāzes tirdzniecību viena gada laikā no tā reģistrācijas dabasgāzes tirgotāju reģistrā (*13.7.apakšpunkts*).

[6] Apgabaltiesas ieskatā turpmāk norādīto apsvērumu dēļ konkrētajā gadījumā nebija iestājies neviens no piemērotajās tiesību normās paredzētajiem priekšnoteikumiem komersanta izslēgšanai no dabasgāzes tirgotāju reģistra.

[7] Saskaņā ar Enerģētikas likuma 7.panta piekto daļu dabasgāzes tirgotājam, kura darbību nepieciešams regulēt saskaņā ar likumu „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem", ir tiesības uzsākt dabasgāzes tirdzniecību, ja tas šajā likumā noteiktajā kārtībā ir reģistrēts dabasgāzes tirgotāju reģistrā.

Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 18.[1] panta pirmā daļa noteic, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, kura darbību nepieciešams regulēt, bet regulējamo nozaru speciālie normatīvie akti neparedz licencēšanu vai citādu reģistrēšanos, ir tiesības uzsākt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, ja tas šajā likumā vai regulējamo nozaru speciālajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir reģistrēts sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju reģistrā vai sarakstā (turpmāk – reģistrs). Minētā panta ceturtās daļas 4.punkts deleģē Regulatoram tiesības noteikt kārtību, kādā sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju izslēdz no reģistra un atkārtoti reģistrē.

Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem 18.[1]panta septītā daļa noteic, ka Regulators izslēdz sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju no reģistra šādos gadījumos:

1) regulators ir saņēmis sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja paziņojumu par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pārtraukšanu;

2) sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja darbība ir apturēta;

3) sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir izslēgts no komercreģistra;

4[1]) sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja darbība ir izbeigta, pamatojoties uz tiesas nolēmumu vai nodokļu administrācijas vai komercreģistra iestādes lēmumu;

5) citos regulējamo nozaru speciālajos normatīvajos aktos minētajos gadījumos.

Reģistrācijas noteikumu 28.punkts noteic, ka komersantam ir tiesības apturēt, pārtraukt vai izbeigt sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Lietā nav strīda, ka konkrētajā gadījumā nebija iestājušies likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem 18.[1]panta septītās daļas 1.-4[1].punktā paredzētie priekšnoteikumi sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja izslēgšanai no reģistra.

[8] Ministru kabineta 2017.gada 7.februāra noteikumu Nr.78 „Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi" 2.11.apakšpunkta izpratnē dabasgāzes tirgotājs ir Enerģētikas likumā noteiktajā kārtībā reģistrēts komersants, kura komercdarbība ir dabasgāzes tirdzniecība.

Minēto noteikumu 24.punkts noteic, ka dabasgāzes tirdzniecība lietotājam notiek saskaņā ar dabasgāzes tirdzniecības līgumu, kurā iekļauj norādi par sadales sistēmas pakalpojumu izmantošanas kārtību, vai kā pēdējās garantētās piegādes pakalpojums saskaņā ar šiem noteikumiem. Savukārt minēto noteikumu 71.punkts noteic, ka pirms dabasgāzes tirdzniecības darbības uzsākšanas sadales sistēmas operatora licences darbības zonā dabasgāzes tirgotājs slēdz sadales sistēmas pakalpojuma līgumu ar sadales sistēmas operatoru.

No minētajām tiesību normām izriet, ka pirms dabasgāzes tirdzniecības darbības uzsākšanas dabasgāzes tirgotājam ir jāreģistrējas dabasgāzes tirgotāju reģistrā, jānoslēdz dabasgāzes tirdzniecības līgums un sadales sistēmas pakalpojuma līgums ar sadales sistēmas operatoru.

Normatīvie akti nesatur normas, kas noteiktu, kādā termiņā pēc reģistrācijas dabasgāzes tirdzniecība uzsākama. Līdz ar to Reģistrācijas noteikumu 13.7.apakšpunkā ietvertais nosacījums ir interpretējams iespējami šauri, proti, lēmumu par komersanta izslēgšanu no reģistra pieļaujams pieņemt, ja vienlaikus izpildās divi nosacījumi: 1) komersants nav noslēdzis sadales sistēmas pakalpojumu līgumu ar sadales sistēmas operatoru un 2) komersants nav noslēdzis dabasgāzes tirdzniecības līgumu un attiecīgi nav uzsācis dabasgāzes tirdzniecību viena gada laikā no reģistrācijas brīža.

Jēdziens „uzsākt" nozīmē: veikt pašu pirmo (pasākuma, darbības, norises) daļu, posmu; iesākt; darboties, rīkoties (kāda darba, perioda u. tml.) pašā pirmajā posmā; arī iesākt (*tezaurs.lv; Latviešu valodas vārdnīca. Rīga: Avots, 2006*). Līdz ar to nav pamatots Regulatora uzskats, ka minētā tiesību norma būtu attiecināma arī uz gadījumiem, kad komersants dabasgāzes tirdzniecību pēc pārtraukuma atsāk.

Tikai gadījumā, ja gada laikā pēc reģistrācijas komersants nav veicis pilnīgi nekādas aktīvas darbības, lai izpildītu formālos priekšnoteikumus dabasgāzes tirdzniecībai (nav ne noslēdzis nepieciešamos līgumus, ne arī uzsācis no līguma izrietošo saistību izpildi – nav uzsācis dabasgāzes tirdzniecību), var tikt prezumēts, ka komersantam nav patiesa nolūka veikt reālu darbību attiecīgajā regulējamā sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas jomā.

Turklāt Reģistrācijas noteikumu 13.punkts paredz, ka Regulators var izslēgt komersantu no attiecīgā reģistra, tātad minētā tiesību norma Regulatoram paredz rīcības brīvību. Šādā gadījumā Regulators var izvēlēties, vai šādu lēmumu pieņemt vai nē, iepriekš izdarot nepieciešamos lietderības apsvērumus.

[9] No Lēmuma izriet, ka Regulators nav apšaubījis, ka pieteicēja dabasgāzes tirdzniecību ir uzsākusi – pieteicēja reģistrēta 2017.gada 9.martā, dabasgāzes tirdzniecības darījumus veikusi 2018.gada decembrī un 2019.gada janvārī, ko apliecina arī dabasgāzes iegādes un tirdzniecības atskaites (*lietas 33., 69.lapa*).

Lēmums nav pamatots ar to, ka pieteicēja nav noslēgusi sadales sistēmas pakalpojumu līgumu ar sadales operatoru. Kā izriet no lietas materiāliem, Regulators arī nav lūdzis pieteicēju sniegt informāciju, vai pieteicēja bija noslēgusi sadales sistēmas pakalpojumu līgumu ar sadales operatoru. Par šādi pieprasījumu nevar uzskatīt 2023.gada 16.maija vēstuli Nr.3-2.44/1679 (*lietas 12.lapa*), jo tajā Regulators lūdza pieteicēju sniegt attiecīgu dokumentāciju, kas apliecina, ka pieteicēja „atkārtoti ir uzsākusi" darbību dabasgāzes tirdzniecībā.

[10] No pieteicējas apgabaltiesai iesniegtajiem papildus pierādījumiem izriet, ka pieteicēja jau 2017.gada 23.maijā noslēdza pārvades sistēmas pakalpojumu līgumu (*lietas 152.-155.lapa*), balansēšanas līgumu (*lietas 155.-158.lapa*) un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu līgumu (*lietas 159.-161.lapa*) ar AS „Conexus Baltic Grid". Savukārt 2017.gada 1.jūnijā noslēdza sadales sistēmas pakalpojumu līgumu ar AS „Latvijas Gāze" (*lietas 162.-166.lapa*), kas ar 2017.gada 20.decembra līgumu tika pārjaunots ar AS „Gaso" (*lietas 167.lapa*) . 2018.gada 23.oktobrī pieteicēja noslēdza arī dabasgāzes tirdzniecības līgumu ar mājsaimniecības lietotāju (*lietas 149.-151.lapa*). Dabasgāzes tirdzniecības līgums ir beztermiņa, sadales sistēmas pakalpojuma līgumā ietverts nosacījums, ka, ja līdz kārtējā gada 1.decembrim neviena no pusēm neinformē otru pusi par līguma izbeigšanu, tā darbības termiņš attiecīgi pagarinās.

Tātad atskaitēs uzrādītie dabasgāzes tirdzniecības darījumi 2018.gada decembrī un 2019.gada janvārī tika veikti minēto līgumu ietvaros, uz dabasgāzes tirdzniecības līguma esamību norādīts dabasgāzes tirgotāja atskaitē par 2019.gada 1.ceturksni (*lietas 69.lapa*).

Lai arī dabasgāzes tirdzniecību pieteicēja uzsāka vēlāk nekā viena gada laikā pēc reģistrācijas, kā izriet no Lēmuma satura, tas nav bijis iemesls pieteicējas izslēgšanai no reģistra, jo lēmums pieņemts vairāk nekā piecus gadus pēc tam, kad notecēja viena gada termiņš dabasgāzes tirdzniecības uzsākšanai pēc reģistrācijas (2018.gada 8.marts), kā arī Lēmumā tiek vērtēts nevis tas, vai pieteicēja darbību uzsāka, bet gan – vai pēc 2019.gada janvāra dabasgāzes tirdzniecību atsāka (turpināja). Turklāt apgabaltiesa jau norādīja, ka tas ir tikai viens no priekšnoteikumiem, kuriem iestājoties, var tikt pieņemts lēmums par komersanta izslēgšanu no reģistra.

[11] Regulators pauž viedokli, ka, tā kā, pildot dabasgāzes tirgus uzraudzības funkciju, tika konstatēti apstākļi, kas liecināja, ka pieteicēja ilgstoši neveic nekādas aktīvas darbības dabasgāzes tirgū, pieteicējas darbība konkrētajos apstākļos nav uzskatāma par regulējamu sabiedrisko pakalpojumu likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 4.panta pirmās daļas izpratnē.

Apgabaltiesas ieskatā Regulators nepareizi interpretējis Reģistrācijas noteikumu 13.4.apakšpunktā ietverto tiesību normu, jo tā ir attiecināma uz gadījumiem, kad komersanta veikto darbību vispār nav nepieciešams regulēt saskaņā ar likumu „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".

Konkrētajā gadījumā nav šaubu, ka attiecīgā darbība, kuras veikšanai pieteicēja tika reģistrēta un kuras veikšanai noslēdza gan sadales sistēmas pakalpojuma līgumu, gan dabasgāzes tirdzniecības līgumu – dabasgāzes tirdzniecība – ir regulējama darbība saskaņā ar likumu „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem".

[12] Regulators norāda, ka pieteicējai, esot reģistrētai dabasgāzes tirgotāju reģistrā, bet neveicot aktīvu darbību energoapgādē, ir pienākums veikt valsts nodevas samaksu vismaz 200 *euro* apmērā atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 30.panta pirmajai daļai un 31.panta pirmajai daļai. Atrašanās reģistrā bez nolūka veikta aktīvu saimniecisko darbību kopumā komersantiem rada papildu izdevumus.

Apgabaltiesas ieskatā apsvērums, ka personai par tai piešķirto tiesību izmantošanu (piemēram, izmantojot tiesības darboties kādā licencētā nozarē), nāktos veikt arī ar to saistītos maksājumus, piemēram, licences maksas, nodokļu un nodevu maksājumus, pats par sevi nevar būt pamats, lai „rūpēs" par personu viņai attiecīgās tiesības vispār atņemtu.

Turklāt atbilstoši likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 30.panta piektās daļas 2.punktam gadījumos, kad sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir izslēgts no reģistra, viņam samaksāto valsts nodevu neatmaksā.

Tāpat nav pamatoti Regulatora apsvērumi par to, ka komersants šādā situācijā savas tiesiskās intereses efektīvāk var aizstāvēt, atkārtoti lūdzot viņu reģistrēt dabasgāzes tirgotāju reģistrā. Konkrētajā gadījumā tiek pārbaudīts nevis pieteicējas tiesības tikt reģistrētai, bet gan priekšnoteikumi pieteicējas izslēgšanai no reģistra.

Nav pamatoti arī Regulatora apsvērumi par to, ka tādējādi tiek vairāk aizsargātas lietotāju un citu tirgus dalībnieku tiesības saņemt patiesu informāciju (proti, tiek panākts, lai reģistrā netiktu uzturēta maldinoša informācija par tādiem komersantiem, kuri nenodarbojas ar energoapgādi). Ievērojot Reģistrācijas noteikumu prasības attiecībā uz komersanta reģistrācijai sniedzamo informāciju (2.6.apakšpunkts) un reģistrā ietveramo informāciju (10.5.apakšpunkts), nav konstatējams, ka jau reģistrācijas brīdī tiek pārbaudīts, vai komersants ir noslēdzis dabasgāzes tirdzniecības līgumu un sadales sistēmas pakalpojuma līgumu – pienākums šādus līgumus noslēgt jāizpilda gada laikā. Tātad, ja gada laikā komersants neveic nekādus pasākumus, lai attiecīgie līgumi tiktu noslēgti un uz tā pamata tiek no reģistra izslēgts, tas nav šķērslis, lai pēc tam uzreiz atkārtoti izpildītu formālo nosacījumu (nosūtītu Regulatoram paziņojumu par reģistrāciju) un atkal atrastos reģistrā vismaz turpmāko gadu. Tādējādi citu tirgus dalībnieku intereses tiek aizsargātas vēl mazāk, nekā tas ir konkrētajā gadījumā, kad komersants savu nolūku nodarboties ar dabasgāzes tirdzniecību ir paudis, noslēdzot sadales sistēmas pakalpojuma līgumu.

[13] Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka Lēmums nav tiesisks un ir atceļams.

[14] Tā kā pieteikums tiek apmierināts, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu pieteicējas samaksātā valsts nodeva piespriežama no atbildētāja par labu pieteicējai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

apmierināt AS „Rīgas Gāze" pieteikumu.

Atcelt Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2023.gada 27.jūnija lēmumu Nr.2-2.44/2054 no tā pieņemšanas brīža.

Piespriest no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas par labu pieteicējai AS „Rīgas Gāze" (reģistrācijas Nr.40203054582) tās samaksāto valsts nodevu 30 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente A.Šteinberga

Tiesneses I.Juhņeviča-Knoka

M.Osmane